

**ANTONI SZAFRANEK
ALINA MACIEJEWSKA
JOANNA MAŃKOWSKA
DANIEL PIOTROWSKI**

Politechnika Warszawska

UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE I SPOŁECZNO-GOSPODARCZE W OPRACOWANIACH PLANISTYCZNYCH OKOLIC JEZIORA ŁĄKIE

Abstract: Environmental and Socio-economic Conditions in Planning Documents of the Łąkie Lake Area. The aim of this study was an analysis of the natural environment and social-economic conditions important for future planning documents for the area around the Łąkie Lake, which is a part of the Protected Landscape Area "Skępskie Lakes." This area is located in the municipality of Skępe. Skępe is an urban – rural community localized among forests and lakes of Lakeland Dobrzyński (Pojezierze Dobrzyńskie), also called Upland Dobrzyń (Wysoczyzna Dobrzyńska). The studies included analysis of existing general planning documents, especially focusing on directions of development around the lake area Łąkie and local spatial development plans. It has also involved collecting maps and descriptive materials on soil and forest habitats, as well as data of water quality. The study mark hazard for the area of Protected Landscape associated with intensive development of recreational function. SWOT analysis indicates the strengths and weaknesses of the development of the selected area, as well as the opportunities and associated risks.

Wstęp

Istotną rolę w rozwoju obszarów, w tym kształtowaniu ich funkcji, odgrywają zarówno uwarunkowania środowiskowe, jak i czynniki społeczne. W procesach planistycznych determinujące są czynniki środowiskowe, jak i kierunki rozwoju regionu. Biorąc pod uwagę kryterium, jakim jest powierzchnia gruntów, jedną z najważniejszych funkcji na wsi w Polsce jest rolnicza. W *Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW 2007-2013)* został położony duży nacisk na rozwój innych funkcji na wsi, takich jak rekreacyjna czy turystyczna, co wiąże się z pozyskiwaniem gruntów na te cele i zmianą ich przeznaczenia. Proces wyłączenia gruntów na cele nierolnicze szczególnie uwidacznia się w rejonach o wysokich walorach przyrodniczych. Do takich

Ryc. 1. Szkic Powiatu lipnowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.lipno.geoportal2.pl), szkic gminy Skępe.

obszarów niewątpliwie można zaliczyć Obszar Chronionego Krajobrazu „Jeziora Skępskie”, ustanowiony *Rozporządzeniem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego 3 grudnia 2004 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie kujawsko-pomorskim (Rozporządzenie 2004)*. Skępe jest gminą miejsko-wiejską położoną w powiecie lipnowskim (ryc. 1).

Jezioro Łąkie jest cennym ekologicznie akwenem, będącym jednym z kluczowych elementów systemu przyrodniczego gminy, elementem korytarza ekologicznego, powiązanego bezpośrednio z obszarem Natura 2000 Torfowisk Mieleńskich. Celem pracy była analiza stanu środowiska przyrodniczego oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych wokół jeziora Łąkie oraz zagrożeń powstałych w związku z ewolucją funkcji rolniczej i leśnej w kierunku funkcji rekreacyjnej. Opracowanie powstało na podstawie badań terenowych oraz zgromadzonych materiałów geodezyjnych, kartograficznych oraz planistycznych.

1. Materiał i metody badań

Obszarem opracowania objęto obręby: Łąkie, Wólka, Szczekarzewo oraz Rumunki Skępskie otaczające jezioro Łąkie (52°53' 8" N, 19° 22' 22" E), leżące na terenie gminy Skępe, powiat lipnowski, woj. kujawsko-pomorskie (Skępe – 52°86'799" N, 19°35'585" E).

Badania obejmowały:

- analizę *Studium i kierunków zagospodarowania gminy Skępe*,
- analizę uchwał Rady Miejskiej oraz gminy dotyczących opracowań miejscowych,
- analizę planów zagospodarowania przestrzennego,
- analizę strategii rozwoju gminy,
- zebranie materiałów kartograficznych i opisowych, takich jak:
 - mapy geologiczne i geomorfologiczne,
 - mapy glebowo-rolnicze w skali 1:5000 wraz z aneksami (*Aneks...* 1971),
 - mapy ewidencyjne w skali 1:5000,
 - mapy glebowo-siedliskowe siedlisk leśnych w skali 1:5000,
 - decyzje dotyczące wyłączeń gruntów z produkcji rolnej i leśnej,

– zestawienia gruntów według klaso-użytków;

Prace kameralne obejmowały:

- analizę użytkowania gruntów w wybranych obrębach,
- analizę warunków glebowych, na podstawie zestawienia powierzchni jednostek glebowych w kompleksach przydatności rolniczej,
- ocenę wskaźnikową gleb na podstawie przepisów *Ustawy o podatku rolnym* (Art. 4. 1),
- ocenę przydatności gleb pod zabudowę,
- ocenę struktury obszarowej gospodarstw rolnych.

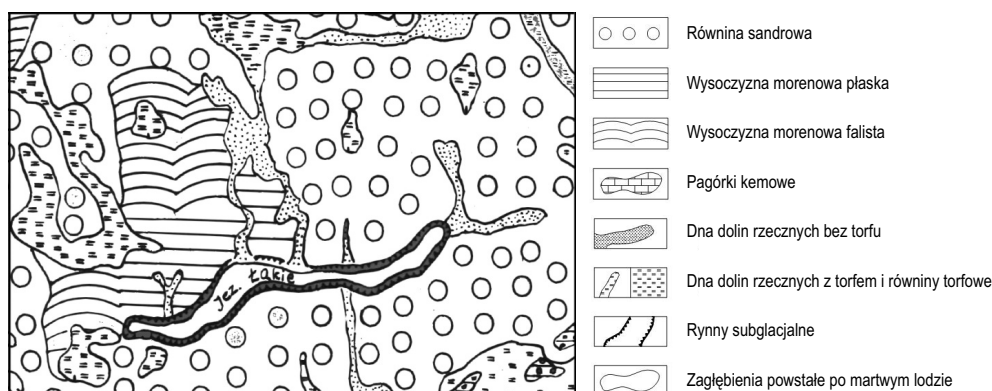
2. Omówienie wyników

Obszar wokół jeziora Łąkie jest dynamicznie rozwijającym się terenem rekreacyjnym w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Skępe, natomiast jezioro jest cennym akwenem – ważnym elementem korytarza ekologicznego. Na podstawie badań terenowych, zebranych materiałów dokonano oceny środowiska przyrodniczego oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych.

2.1. Uwarunkowania przyrodnicze

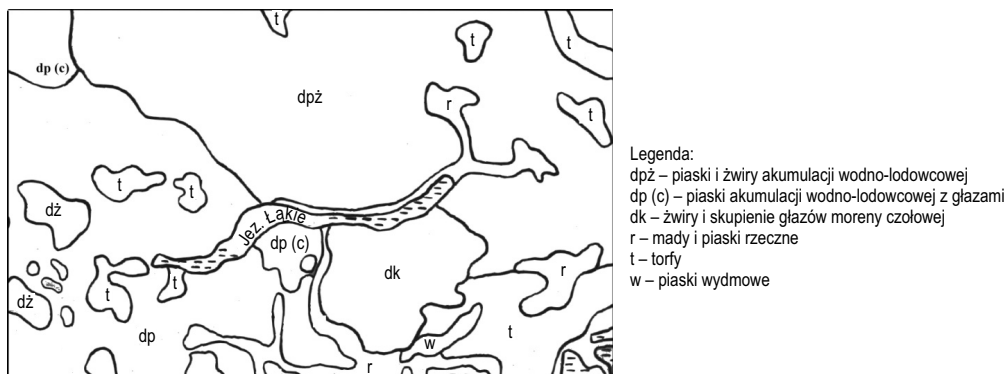
Geologia i geomorfologia

Obszar wokół Jeziora Łąkie wchodzi w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu, „Jeziora Skępskie”. Położony jest na Wysoczyźnie Dobrzyńskiej, zajmującej południowo-wschodnią część woj. kujawsko-pomorskiego, na południe od doliny Drwęcy i na wschód od doliny Wisły. W jej rzeźbie poza płaskimi i falistymi powierzchniami morenowymi wyróżniają się wzniesienia czołowo-morenowe sięgające od 100 do 159 m n.p.m. i tylko w kilku miejscach są nieco większe, dochodzące do 154 m na północ od Rypina i 161 m na południowo-wschód od Brodnicy. W kierunku południowo-wschodnim od tej strefy wzniesień wody roztopowe ukształtowały w otoczeniu doliny Skrwy kilka poziomów sandrowych (Kondracki 2009).

Ryc. 2. Geomorfologia terenu objętego badaniami

Źródło: Opracowanie własne (ryc. 2, 3).

Ryc. 3. Mapa geologiczna terenu objętego badaniami

Jezioro Łąkie położone jest na równinie sandrowej. W jego zachodniej części, po stronie północnej przylega do niego wysoczyzna morenowa płaska (ryc. 2).

Obszar wokół wschodniej części jeziora pokrywają piaski i żwiry akumulacji wodno-lodowcowej – dpż, natomiast wokół zachodniej jego części występują piaski akumulacji lodowcowej – dp (ryc. 3).

Gleby, ich jakość oraz przydatność rolnicza

Z zestawienia powierzchni jednostek glebowych w kompleksach przydatności rolniczej wynika, że grunty bezpośrednio przylegające do jeziora zajmowały obszar ok. 1330 ha, z czego ok. 50% powierzchni zajmowały grunty orne, 19% – użytki zielone oraz 15% lasy. Znaczną część analizowanego obszaru (16%) zajmowały grunty rolniczo nieprzydatne – RN.

Na omawianym obszarze dominują dwa typy gleb, a mianowicie – wschodnią część jeziora otaczają gleby rdzawe właściwe wytworzone z piasków wodnolodowcowych, bardzo lekkie, zaliczane na ogół do kompleksów żytniego najłagodszego (7Bwps/pl; 7Bwpl). W obniżeniach

Tabela 1

Struktura użytków

	Wólka		Rumunki Skępskie		Łąkie		Szczekarzewo	
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)
GO	168,2	100,0	268,8	100,0	169,9	100,0	54,3	100,0
w tym – 7 Bw	131,4	78,1*	173	64,4*	44,0	25,9*	52,8	97,2*
UR	248,8	51,9	370,4	73,4	224,3	89,7	71	72,7
Ls	131,5	27,4	36,5	7,2	13,1	5,2	15,2	15,6
RN	99,0	20,7	97,6	19,4	12,6	5,0	11,5	11,8
Razem	479,3	100,0	504,5	100,0	250,0	100,0	97,7	100,0

GO – grunty orne; UR – użytki rolne; RN – rolniczo nieprzydatne; 7 – kompleks żytni najłagodniejszy.

Źródło: Opracowanie własne (tab. 1, 2, 4).

Tabela 2

Bonitacja gleb gruntów ornych obszaru objętego analizą

Miejscowości	Klasy bonitacyjne			
	IIIa, IIIb (w%)	IVa, IVb (w%)	V (w%)	VI (w%)
Łąkie	5,2	39,2	15,9	39,6
Wólka	1,7	2,4	11,5	84,4
Szczekarzewo	0,0	0,0	1,3	98,7
Rumunki Skępskie	0,0	1,3	11,5	87,2

niach terenu towarzyszą im bardzo lekkie gleby murszowo-mineralne zaliczane do kompleksu zbożowo-pastewnego słabego.

Drugą grupę gleb, ważną pod względem powierzchni, występującą po stronie zachodniej i północnej jeziora zajmują gleby wytworzone z glin zwałowych, odgórnie spiaszczonych, lekkie, zaliczane do kompleksów żytnych dobrych i bardzo dobrych (5Apgl//gl); 4Apgl,pgm/gl). Są to w większości gleby płowe gruntowo oraz opadowo-glejowe zaliczane do kompleksu przydatności rolniczej – żytniego dobrego i bardzo dobrego oraz zbożowo-pastewnego mocnego. W niżej położonych częściach terenu występowały czarne ziemie zdegradowane.

Z zestawienia powierzchni jednostek glebowych w kompleksach przydatności rolniczej na terenie objętym analizą wynikało, że ogólnie przeważały grunty orne zaliczane do 7. kompleksu przydatności rolniczej. Najsłabsze gleby pod tym względem występowały we wsi Szczekarzewo i zajmowały aż 97,2% jej obszaru (tab. 1)

Na uwagę zasługuje granicząca z jeziorem wieś Wólka z dużym udziałem lasów (tab. 1). Duże zróżnicowanie gleb zarówno pod względem genezy, jakości i przydatności rolniczej występowało we wsi Łąkie. Obok gleb najsłabszych i najbardziej suchych, prawie 20% zajmowały

Tabela 3

Ocena wskaźnikowa gleb

Grupy obszarowe (ha)	Wskaźniki bonitacji UR we wsiach							
	Łąkie		Wólka		Szczekarzewo		Rumunki Skępskie	
	GO	UZ	GO	UZ	GO	UZ	GO	UZ
A '1 – 2	0,47	0,56	0,18	0,20	0,15	0,17	0,19	0,17
B '2 – 5	0,47	0,52	0,17	0,20	0,15	0,17	0,16	0,18
C '5 – 7	0,61	0,45	0,17	0,22	0,15	0,18	0,15	0,16
D '7 – 10	0,78	0,53	0,16	0,19	0,15	0,18	0,15	0,16
E '10 – 15	0,49	0,46	0,17	0,21	–	–	0,20	0,23
H >15	0,50	0,43	0,31	0,19	–	–	–	–
Suma	0,54	0,47	0,20	0,20	0,15	0,18	0,18	0,18

Źródło: Opracowano na podstawie danych dla celów podatku rolnego (*Rozporządzenie...* 2004).

gleby bardzo lekkie, podmokłe zaliczane do kompleksu zbożowo-pastewnego słabego. Ważną pozycję w analizowanych miejscowościach zajmowały grunty nieprzydatne rolniczo (RN).

Z wykonanego zestawienia gleb pod względem ich jakości wynika, że są to gleby zaliczane do najniższych, tj. V i VI klasy bonitacyjnej (tab. 2).

Potwierdza to również wykonana ocena wskaźnikowa gleb w grupach obszarowych gospodarstw dla całych obrębów ewidencyjnych graniczących z jeziorem Łąkie (tab. 3). Z zestawienia wynika, że najlepsze gleby występują w zachodniej części obszaru graniczącego z jeziorem, natomiast jezioro Łąkie otaczają gleby najsłabsze. Znaczna część tych gleb w okresie od momentu wykonania mapy glebowo-rolniczej została zalesiona lub w otoczeniu jeziora przeznaczona pod rekreację.

Lasy i grunty leśne

Jezioro Łąkie otoczone jest zwartymi kompleksami leśnymi zarówno od północy, jak i od południa, pozostającymi w zarządzie Lasów Państwowych oraz osób fizycznych. Największe kompleksy leśne przylegają do środkowej części jeziora i należą do Lasów Państwowych. Od północy są to głównie bory mieszane świeże, tylko nad rowami i strumieniami spływającymi do jeziora występują olsy i lasy mieszane wilgotne, a przy ciekach wodnych siedliska lasów bagiennych. Południowy brzeg jezior pokrywają bory mieszane świeże, będące własnością osób fizycznych. Główny kompleks leśny, graniczący od północy, jak i od południa ze środkową częścią jeziora tworzy wraz z dopływami i odpływami z jeziora położonymi na jego terenie, bardzo ważny korytarz ekologiczny. Przez *korytarz ekologiczny* rozumie się „obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów”¹. Lasy położone nad jeziorem połączone są cennym obszarem ekologicznym, należącym do obszarów Natura 2000 Torfowiska Mieleńskie (*BIP Skępe* 2006; <http://ine.eko.org.pl>). Całość zobrazowana na ryc. 4 – kolorowa wkładka, s. 26.

Charakterystyka jeziora Łąkie

Jezioro Łąkie jest jeziorem rynnowym, usytuowanym równoleżnikowo. Ma długość ok. 5175 m i szerokość 375 m. Powierzchnia jeziora wynosi ok. 110 ha. Linia brzegowa jest mało urozmaicona, na co składa się 80% brzegów płaskich i wyniosłych, ok. 10% brzegów bagiennych, jak i 10% klifowych. Zlewnia jeziora obejmuje obszar ok. 35 km², a zatem sięga znacznie dalej poza obręby ewidencyjne graniczące z jeziorem. W promieniu 1 km 50% powierzchni stanowią lasy.

Jezioro Łąkie charakteryzuje się średnią odpornością na zanieczyszczenia. Nie stwierdzono w nim zakwitów sinic, których obecność nie pozwala na wykorzystanie jeziora jako kąpieliska. Jezioro Łąkie zostało zaklasyfikowane do II kategorii ze względu na podatność na degradację (*BIP Skępe* 2006).

W 2008 r., w związku z wdrażaniem w Polsce Ramowej Dyrektywy Wodnej jezioro Łąkie objęte było monitoringiem diagnostycznym (3-krotnie w ciągu roku) oraz operacyjnym (trzy razy w sezonie wegetacyjnym). Zgodnie z *Dyrektywą*, na ocenę stanu wód składa się stan ekologiczny i stan chemiczny. Badania monitoringowe prowadzone były przez wojewódzkie

¹ Ustawa o ochronie przyrody, Art. 5 pkt. 2.

inspektoraty ochrony środowiska oraz ich delegatury. Cele określa *Rozporządzenie Ministra Środowiska* (2009). Z przeprowadzonych analiz wynikało, że stan ekologiczny jeziora określono jako dobry (GIOS 2008).

2.2. Uwarunkowania społeczne i gospodarcze

Powierzchnia ogólna gminy wynosi 17 900 ha, z czego całkowita powierzchnia obrębów objętych badaniami, zgodnie z danymi ewidencji gruntów i budynków wynosiła 4848 ha, co stanowi ok. 27% powierzchni gminy. Na omawianym obszarze użytki rolne zajmują niemal 54% powierzchni ogólnej, z czego grunty orne 65%, zaś użytki zielone 35% powierzchni użytków rolnych. Zatem przyjmując kryterium powierzchniowe, dominującą funkcją tych obszarów jest rolnicza.

Do istotnych uwarunkowań społecznych i gospodarczych tego obszaru należy zaliczyć trudną sytuację na lokalnym rynku pracy, potencjał rozwojowy obszarów rekreacyjnych oraz uwarunkowania komunikacyjne.

Charakterystyka funkcji rolniczej

Na podstawie uzyskanych danych dla celów podatku rolnego z Urzędu Miasta i Gminy Skępe dokonano oceny struktury obszarowej gospodarstw w obrębach graniczących z jeziorem. Z przeprowadzonej analizy wynika, że na obszarze objętym badaniem, biorąc pod uwagę liczbę gospodarstw, dominują gospodarstwa małe o powierzchni nie przekraczającej 2 ha. Tylko we wsi Łąkie, której grunty w niewielkim stopniu graniczą z jeziorem, gospodarstwa o powierzchni ponad 10 ha zajmowały ponad 60% powierzchni użytków rolnych. Równie wysoki był odsetek gospodarstw o podobnej powierzchni we wsi Wólka. Z przeprowadzonej analizy wynika, że największe gospodarstwa występowały na obszarach z lepszymi glebami. Największe rozdrobnienie występuje natomiast na gruntach przylegających do wschodniej części jeziora – na terenach gdzie występują najsłabsze gleby (tab. 4).

Tabela 4

Struktura obszarowa gospodarstw

Grupy obszarowe gospodarstw	Łąkie		Wólka		Szczekarzewo		Rumunki Skępskie	
	L.G	UR (%)	L.G	UR (%)	L.G	UR (%)	L.G	UR (%)
A '1 – 2	45,6	4,4	60,9	6,6	93,7	43,4	75,5	19,9
B '2 – 5	15,6	9,8	16,1	17,1	4,5	19,8	9,4	16,8
C '5 – 7	6,1	6,5	5,7	10,9	0,9	9,8	3,8	10,4
D '7 – 10	10,0	15,5	7,3	18,5	0,0	27,0	5,7	22,9
E '10 – 15	15,0	32,2	6,6	24,0	0,9	0,0	5,7	30,0
H >15	7,8	31,6	3,5	22,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Suma	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

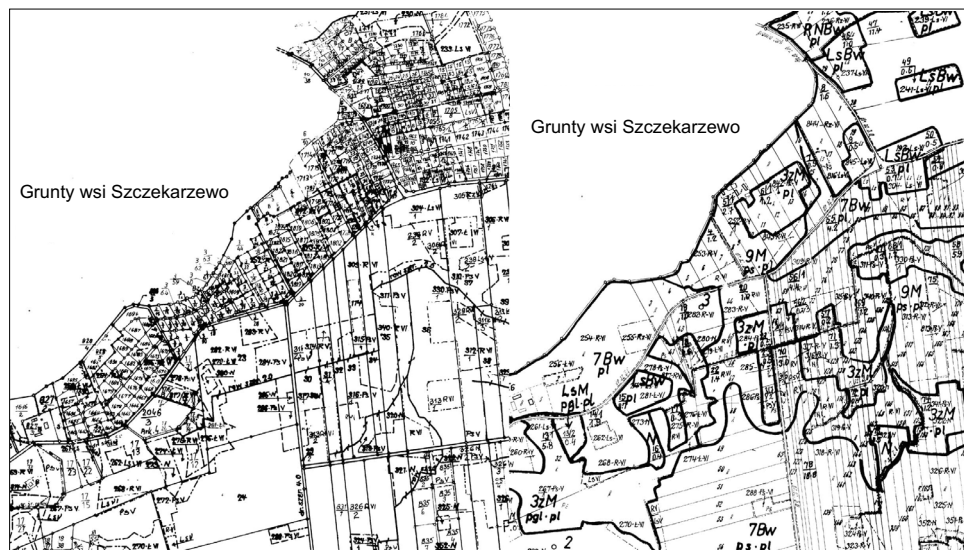
Uwarunkowania rozwoju funkcji rekreacyjnej

Na przestrzeni lat, w analizowanych obrębach zmieniła się struktura władania gruntów. Z analizy map ewidencyjnych oraz glebowo-rolniczych wynika, że w latach 70. minionego stulecia, największe działki położone były nad jeziorem, zaś dalej od jeziora, działki rolne charakteryzowały się znacznym rozdrobnieniem. W międzyczasie dokonano podziału i scalenia gruntów. Na przełomie lat 80. i 90. zaczęto na dużą skalę wykorzystywać rekreacyjny potencjał obszarów wokół jeziora. Działki położone nad jeziorem lub w jego pobliżu zaczęto wyłączać z produkcji rolniczej, dokonując podziału na mniejsze (ryc. 5). Do 1991 r. zezwalano na podziały, w wyniku których powstawały działki rekreacyjne o powierzchni 1 ara (100 m²). Efektem tamtych działań jest bardzo rozdrobniona struktura powierzchni działek. W 1991 r. ustalono minimalną powierzchnię działki rekreacyjnej na poziomie 6 arów (zapis ten uwzględniały też późniejsze dokumenty planistyczne – studium, plany miejscowe). Mimo to, niekorzystna, rozdrobniona struktura działek rekreacyjnych, wydzielonych dawniej z użytków rolnych, utrwaliła się do dzisiaj.

Położenie terenów rekreacyjnych wokół jeziora Łąkie w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Jeziora Skępskie”, niesie ze sobą pewne ograniczenia dla inwestorów. W 2004 r., Wojewoda Kujawsko-Pomorski wprowadził drogą *Rozporządzenia (nr 34/2004 z 3 grudnia 2004 r.)* strefę zakazu budowy w odległości 100 m od cieków i zbiorników wodnych (*Rozporządzenie 2004*). Część zabudowań letniskowych wzniesiona jest jednak znacznie bliżej niż dozwolone 100 metrów.

Szacuje się, że nad jeziorem lub w bezpośrednim sąsiedztwie na blisko 700 działkach może wypoczywać nawet 2000 ludzi.

Teren południowy okolic jeziora Łąkie odznacza się szczególnie wysokim procentem pokrycia lasami. Obszar bezpośrednio przylegający do linii brzegowej jeziora jest porośnięty

Ryc. 5. Zmiana struktury władania
Źródło: Mapy – Starostwo Powiatowe Lipno.

różnorodną roślinnością niską, trawami i krzewami i charakteryzuje się brakiem zagospodarowania.

Tereny nadbrzeżne jeziora, przede wszystkim ich wschodnią część, zajmują działki o bardzo małej powierzchni wraz z domkami letniskowymi. Ze względu na brak infrastruktury komunalnej na tym terenie, może wystąpić przesiąkanie ścieków komunalnych do zbiornika, co spowoduje jego zanieczyszczenie.

Ponadto, nad jeziorem znajduje się ośrodek rekreacyjno-usługowy, który świadczy takie usługi, jak wynajem kajaków i rowerów wodnych oraz oferuje miejsca noclegowe. Dostępność do terenu południowego jeziora jest ograniczona. Prowadzą do niego drogi nieutwardzone, różnej szerokości, niekiedy zarastające krzewami i drzewami.

Pozostałe uwarunkowania planistyczne i infrastrukturalne

Zgodnie z *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Uchwała (2003) Skępe* jest sklasyfikowana jako gmina położona w obszarze Wschodnim. Podregion ten ma charakter rolniczy z lokalnie zaznaczającą się funkcją turystyczną. Na obszarze objętym badaniami występują potencjalne możliwości rozwoju funkcji turystycznej. Rozwój tego obszaru, pomijając funkcję turystyczną, ograniczają takie bariery, jak:

- duże uzależnienie ludności wiejskiej od sytuacji w rolnictwie,
- niekorzystna sytuacja na rynku pracy,
- niekorzystna sytuacja demograficzna,
- bardzo duże rozdrobnienie gospodarstw,
- niska jakość i przydatność rolnicza gleb.

Reasumując, na obszarze objętym analizą, mimo pewnych barier, istnieją korzystne uwarunkowania do rozwoju turystyki, w tym turystyki pobytowej, krajoznawczej, specjalistycznej oraz rozwoju agroturystyki.

Obszar objęty projektem, mimo wielu bardzo korzystnych warunków przyrodniczych odznacza się bardzo słabą dostępnością w komunikacji drogowej, oraz brakiem skanalizowania obszarów położonych wokół jeziora Łąkie. Brak kanalizacji wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego – w szczególności stan czystości wód jeziora Łąkie. Ze względu na charakter zabudowy – letniskowy – w sąsiedztwie jeziora, zjawisko jest szczególnie niebezpieczne w sezonie letnim. Z wizji terenu wnioskujemy, że na analizowanym obszarze dominują w większości nieszczelne szamba. Ponadto, uwarunkowania prawne, do których należy zaliczyć: *Zarządzenie MOŚZNiL (1995)* oraz *Rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z (18 sierpnia 2004)* nakazują określone gospodarowanie tym obszarem. Punkt 8 *Rozporządzenia* mówi o zakazie lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.

Oceniając infrastrukturę społeczną, należy stwierdzić, że gmina Skępe ma dobre zaplecze sportowo-rekreacyjno-wypoczynkowe. Brak jest natomiast szerszych inicjatyw rozwoju sportów, rekreacji i wypoczynku związanych z warunkami hydrologicznymi. Pozwala to przypuszczać, że jezioro Łąkie, jak i pozostałe jeziora nie są w pełni wykorzystywane do uprawiania sportów wodnych i rekreacji.

Coraz popularniejszą formą turystyki w Polsce staje się agroturystyka. Jest to również forma przedsiębiorczości mieszkańców wsi. Na ten cel przeznaczone są środki unijne (*PROW 2007-2013*). Ośrodki wypoczynkowe, domki letniskowe, pola namiotowe to baza noclegowa służąca wypoczynkowi pobytowemu, z największą koncentracją natężenia ruchu turystycznego przypadającą na okres letni. Naszym zdaniem, na analizowanym terenie ta forma turystyki ma szanse rozwoju. Popularny jest również wypoczynek świąteczny (weekendowy) i 1-dniowy szczególnie dla mieszkańców miasta Włocławek ze względu na niewielką odległość (35 km).

Rejon Skępe, uwzględniając inne kryteria, ma znaczenie regionalne, tzn. jest:

- głównym rejonem wypoczynku pobyтового,
 - głównym obszarem wypoczynku świątecznego oraz koncentracji zabudowy letniskowej.
- Najpoważniejszymi uwarunkowaniami ograniczającymi rozwój na terenie gminy są:
- niski stopień zwodociągowania terenów wiejskich,
 - nierozwiązana gospodarka ściekowa na terenach wiejskich położonych na obszarach zlewni jeziora (znikoma realizacja indywidualnych systemów oczyszczania – oczyszczalnie przyzagrodowe),
 - w niewielkim procencie zorganizowany wywóz odpadów stałych z terenów wiejskich na składowisko.

Miasto i gmina Skępe ma *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* (przyjęte *Uchwałą* z (8 czerwca 2005), które zakłada rozwój osadnictwa na podstawie wykształconych jednostek i skupionych wsi na terenach preferowanych pod rozwój budownictwa mieszkalnego (*BIP Skępe*).

Analizując układ komunikacyjny gminy Skępe należy stwierdzić, że istniejąca sieć połączeń transportowych z pozostałą częścią województwa oraz kraju jest dobrze wykształcona. Przez tereny gminy przebiega linia kolejowa, nowo wyremontowana ze wsparciem środków unijnych droga krajowa nr 10, ponadto, drogi wojewódzkie i powiatowe, a ich standard nie odbiega od standardu dróg w woj. kujawsko-pomorskim. Znacznie gorszy na projektowanym terenie jest stan dróg gminnych. W wielu przypadkach są to drogi gruntowe w złym stanie technicznym. Stanowi to istotną barierę rozwoju, przez ograniczenie dostępności komunikacyjnej. Chcąc podnieść atrakcyjność tego terenu, należałoby dążyć do budowy nawierzchni twardej o odpowiednich parametrach technicznych na całej sieci dróg gminnych.

Reasumując, do przestrzennych uwarunkowań rozwoju projektowanego terenu należą:

- gleby niskich klas bonitacyjnych ograniczające rozwój produkcji rolnej,
- obszary o dużych walorach przyrodniczych,
- zwarte duże kompleksy leśne,
- kompleksy łąkowo-bagienne,
- jezioro Łąkie.

Na podstawie dużych zasobów przyrodniczych, docelowa funkcja analizowanego terenu opracowania powinna mieć charakter turystyczno-leśny z funkcjami uzupełniającymi: rolnictwo, budownictwo mieszkalno-usługowe i produkcyjno-usługowe (Skowrońska 2006).

Studium przewiduje wspieranie inicjatyw zmierzających do rozwoju inwestycji z zakresu sportu, rekreacji i bazy turystycznej. W obrębie strefy turystycznej/mieszkaniowej zaleca się stosowanie tych funkcji wymiennie lub mieszanie. *Studium* przewiduje rozwój nadwodnego wypoczynku pobytowego i rozwój sportów wodnych (takich jak: kajakerstwo, żeglarstwo, wędkarstwo) m.in. opierając się na jeziorze Łąkie. Zakłada się również, że na tych terenach realizowana będzie zabudowa mieszkaniowa ekstensywna na działkach o dużym udziale powierzchni biologicznie czynnej.

Studium stwierdza, że na ww. terenach należy zapewnić dogodne warunki zamieszkania, co rozumie się, jako rozwój infrastruktury we wszystkich działach. W *Studium* zwrócono uwagę na zbyt wąskie drogi gminne, przez co geometryzacja jezdni wymaga ich poszerzenia i zajęcia przyległych terenów (*BIP Skępe* 2006; Skowrońska 2006).

Dokonując analizy SWOT warto raz jeszcze wspomnieć o mocnych stronach tego obszaru, a przede wszystkim odnotowanym dodatnim przyroście naturalnym i rezerwach siły roboczej. Ten potencjał ludzki, który wynika również z bezrobocia można racjonalnie zagospodarować. Obszar ten ma niewątpliwe walory przyrodnicze, ekologiczne i należy uczynić wszystko, aby zwiększyć jego atrakcyjność, zachęcać podmioty do inwestowania, a jednocześnie nie dopuścić do obniżenia walorów przyrodniczych, decydujących o jego cenie. Jednocześnie samorząd powinien w większym stopniu przyczynić się do kształtowania ładu przestrzennego przez dobrze opracowane i wdrażane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Podsumowanie i wnioski końcowe

Artykuł 3 *Prawa ochrony środowiska* z (27 kwietnia 2001) definiując *strategię zrównoważonego rozwoju obszarów* wskazuje na zachowanie równowagi przyrodniczej oraz trwałość podstawowych procesów przyrodniczych w celu zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności, zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

Z przedstawionego materiału wynika, że warunki przyrodnicze odegrały istotną rolę w kształtowaniu tego obszaru. Polityka lat wcześniejszych, a mianowicie jednofunkcyjności terenów wiejskich, musiała ustąpić na rzecz innych kierunków rozwoju. Cenne walory przyrodnicze obszaru, jakim jest jezioro Łąkie i jego otoczenie sprawiły, że wokół jeziora nastąpiła ewolucja funkcji z rolniczej na rekreacyjną oraz funkcję leśną. Jest to niewątpliwie właściwy kierunek rozwoju, jednak jak wynika z dostępnych i przeanalizowanych opracowań planistycznych, może stanowić poważne zagrożenie dla tego akwenu oraz powiązanego z nim obszaru Natura 2000. Niekontrolowany przez pewien okres podział działek oraz zabudowa brzegów jeziora w jego wschodniej części stwarzają poważne zagrożenie dla wód jeziora. *Rozporządzenie* wojewody w sprawie obszarów chronionego krajobrazu ogranicza możliwości zagospodarowania tego terenu, a przede wszystkim wprowadza zakaz lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej.

Ponadto, teren wokół jeziora nie ma kanalizacji. Wyjątkiem są niewielkie oczyszczalnie ekologiczne, które tylko częściowo rozwiązują problem. Nowe inwestycje na tym terenie mają zmienić ten stan rzeczy i prowadzić będą do poprawy stanu sanitarnego wokół jeziora i zmniejszenia ryzyka degradacji wód jeziora (*PPIS* 2010).

Podczas wykonywania przez nas analiz była obawa, że brak odpowiedniej infrastruktury doprowadzi do dość szybkiej degradacji jeziora Łąkie. Z aktualnych informacji (*ibidem*) wnioskujemy, że poczyniono kroki do polepszenia warunków sanitarnych, co zmniejszyło ryzyko degradacji jeziora. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy* znajduje obszary o nielegalnej zabudowie, bez kanalizacji, na niewymiarowych działkach (wieś Wólka i Szczekarzewo wokół jeziora Łąkie) oraz planuje doprowadzić do nich media i infrastrukturę techniczną.

Studium podkreślając wagę zasobów przyrodniczych gminy, postanawia je utrzymać oraz wzbogacić np. przez uznanie wszystkich głównych kompleksów łąkowo-bagiennych za użytki ekologiczne, objęcie ich szczególną ochroną. Docelowo planuje się zalesianie wszystkich gruntów klasy VI nie przeznaczonych pod inwestycje.

Wprowadzanie dobrych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, mających rangę prawa lokalnego, jest gwarantem utrzymania walorów tego obszaru, tradycyjnego krajobrazu rolniczego oraz ładu przestrzennego w długim horyzoncie czasu. Z analizy uchwalonych planów miejscowych (*BIP Skępe*) wynika, że zaledwie 0,5% (stan na 2008 r.) powierzchni gminy zostało objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Można więc zastanowić się, jaki powinien być dalszy rozwój obszarów położonych wokół jeziora. Wnioski z przeprowadzonej analizy są następujące:

1. Za w pełni zasadne należy uznać wyłączenie najsłabszych gleb z użytkowania rolniczego.
2. Wydzielenie nowych obszarów pod tereny rekreacyjne wraz z infrastrukturą (wodociągi, kanalizacja, drogi dojazdowe) w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powinno być poprzedzone opracowaniem oceny oddziaływania na środowisko.
3. Istotnym elementem planowania powinny być wyliczenia odnośnie do możliwości rozwoju dodatkowej zabudowy i związanych z tym oddziaływań na środowisko, w tym wody jeziora.
4. Nowa zabudowa mieszkaniowa powinna być realizowana na działkach o dużej powierzchni z dużym udziałem powierzchni biologicznej czynnej.
5. Ważną kwestią jest ustabilizowanie poziomu wody w jeziorze i kontrola wielkości przepływu.
6. W gospodarstwach rolnych położonych w zlewni bezpośredniej jeziora Łąkie należałoby podjąć działania ograniczające przedostawanie się pierwiastków biogenych do wód gruntowych i cieków.

Racjonalne, zgodne z doktryną zrównoważonego rozwoju gospodarowanie zasobami przyrody wokół jeziora Łąkie może wpłynąć pozytywnie na rozwój funkcji rekreacyjnej na tym terenie i przyciągnąć potencjalnych inwestorów, a tym samym wzmocnić pozycję ekonomiczną lokalnej społeczności.

Literatura

- Aneks do mapy glebowo rolniczej w skali 1:5000 dla gminy Skępe*, 1971.
- BIP Skępe, 2006, *Strategia Rozwoju Gminy Skępe na lata 2007-2013*.
- BIP Skępe, *Uchwały Rady Gminy w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (lata 1996-2007)*.
- GIOS, 2008, *Wyniki monitoringowych badań jezior w 2008 r.*, <http://www.gios.gov.pl/>.
- Kondracki J., 2009, *Geografia regionalna Polski*. Wyd. Naukowe PWN.
- Łyp B., 2005, *Problematyka wodna w planowaniu przestrzennym miast*. Centralny Ośrodek Informacji Budownictwa, Warszawa.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego* (Uchwała nr XI/135/2003 Sejmiku Województwa Kujawsko Pomorskiego z 26.06.2003 r., Dz.Urz. WKP z 18.09.2003. nr 97, poz. 1437).
- PPIS, 2010, *Ocena stanu sanitarnego i sytuacji epidemiologicznej Powiatu Lipnowskiego*, <http://psse-lipno.pl>.
- Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 r.* (Dz.U.2001.62.627).
- PROW 2007-2013, WWW.
- Rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego nr 28/2004 z 18 sierpnia 2004 r. w sprawie zakazów obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu w województwie kujawsko-pomorskim* (Dz. Urz. WKP nr 94 poz. 1646)
- Rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego nr 34/2004 z grudnia 2004.*
- Rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 3 grudnia 2004 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie kujawsko-pomorskim*
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych*, (Dz.U. nr 81 z 2009 r., poz. 685).
- Skowrońska A., 2006, *Charakterystyka gminy Skępe. Studium* (Uchwała nr XXXII/227/2006 z 25.10.2006 r. minrol.gov.pl/pol).
- Uchwała nr XI/135/2003 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 26.06.2003 r.* (Dz.Urz. WKP z 18.09.2003. nr 97, poz. 1437).
- Uchwała nr XXIII/154/2005 Rady Miejskiej w Skępem z 8 czerwca 2005 r.*
- Ustawa Prawo ochrony środowiska* (Dz.U.2001.62.627 z późn. zm.).
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. 2003 nr 80 poz. 717 z późn. zm.).
- Ustawa o podatku rolnym* (Dz.U. 2006 r. nr 136, poz. 969 z późn. zm.).
- Ustawa o ochronie przyrody* (Dz.U. 2004 r. Nr. 92, poz. 880 z późn. zm.).
- Zarządzenie MOŚZNiL nr 190 z 10 sierpnia 1995 r. o lasach ochronnych.*